

Essay

FIX&FOXYs repræsentationsstrategier

FIX&FOXYs repræsentationsstrategier

Af Anne Liisberg

Hvem må vi repræsentere? Hvem bliver aldrig repræsenteret?

Sådan spurgte instruktør ”Tue Biering”, der i rollen som ordstyrer i Bikubenfondens kunstsalon *De repræsenterede* var repræsenteret af skuespiller Troels Thorsen. Salonen løb af stablen på Teater Republikens lille foyerscene Reaktor d. 21. maj 2019. Temaet rakte direkte ind i et tematisk paradigmeskifte, der kun er blevet stærkere i de forløbne tre år, og som med et simpelt, men virkningsfuldt greb blev belyst og diskuteret i salonen. FIX&FOXYs forestilling *Dark Noon*, der som kompagniets øvrige oeuvre også roterer omkring emnet repræsentation, spillede samtidig på teatret. Vi vender tilbage til de to greb på repræsentation, men først vender vi blikket mod begyndelsen.

Just do it!

Jeppe Kristensen og Tue Biering kickstartede i 2006 det, der med tiden skulle blive til FIX&FOXY, med forestillingen *Come on, Bangladesh, just do it!* Nikes slogan var reference for både den globale kapitalisme, forestillingen handlede om, og for et scenekunstnerisk credo om at kaste sig ud i nye formater, der interagerer med verden og publikum på nye eller i hvert fald gentænkte måder.

At inddrage publikum i forestillingen var ikke i sig selv nytænkende i 2006. Det politiske teater havde længe ligget i dvale, og *Come on, Bangladesh, just do it!* blev ikke modtaget med åbne arme. Forestillingens tema var outsourcing, der blev realiseret helt konkret ved at lade skuespillere fra Bangladesh spille Johan Ludvig Heibergs danske nationalskuespil *Elverhøj*. Skuespillerne blev lønnet med 10 % af den danske tarif, og publikum blev undervejs blandt andet tilbudt at forlade salen for i stedet at demonstrere mod konceptet ude på gaden.

Spejlbilleder som refleksionsrum

Et kim var lagt for et nutidigt politisk teater og er siden blevet forfinet – og udfordret - gennem en række forestillinger, der inddrager publikum i en samtidig problematik indsat i en kendt æstetisk referenceramme, typisk et filmforlæg, der møder virkeligheden og publikum. Ofte kun med forlæggets titel som referencerum, mens selve forestillingen går andre veje. Med andre ord: et koncept, hvor de kendte referencerammer og de genkendelige publikumspositioner twistes, så der skabes et tredje overraskende rum for refleksion.

FIX&FOXYs værker karakteriseres ofte som provokerende. De er ikke politisk teater i klassisk forstand, men scenekunst, der sætter samtidens politiske dilemmaer fattigdom, globalisering, forskelle mellem rig og fattig i scene med et åbent blik, der bærer muligheden for dialog i sig.

I 2006 blev *Come on, Bangladesh, just do it!* modtaget som et remake af 70'ernes politiske teater. I dag ville den formentlig have haft en stærkere resonans i lyset af aktualiseringen af konfrontationen mellem de privilegerede og de ikke-privilegerede. Skuespillerne fra Bangladesh malede sig hvide i ansigtet for at illudere danskere i *Elverhøj*, men det var der ikke mange, der fæstnede sig ved dengang. Modsat i dag, hvor repræsentation og især misrepræsentation sætter agendaen – i samfundet og i kunsten. Imens har repræsentation været omdrejningspunkt for hovedparten af de værker, Fix&Foxy har sat på scenen i de forløbne 16 år.

Kunstsalon VISION - DE REPRÆSENTEREDE

Bikubenfonden har gennem en årrække afholdt saloner om aktuelle temaer inden for billed- og scenekunst. Fondens koncept *Kunstsalon* *VISION* dækker både over klassiske debatter, kunstnerinterviews og salonformer, hvor kunstnere tager styringen. Salonerne har alle samtalen som fokus, men bruger forskellige greb til at sætte kunst ind et samfundsmæssigt perspektiv.

Tue Biering har tidligere kritiseret Bikubenfondens saloner for at være konforme og kedelige, så det var oplagt at invitere FIX&FOXY til at give et bud på den kunstnerstyrede salon. Med et simpelt, virkningsfuldt greb, der var identisk med salonens tema, (mis)repræsentation, tog FIX&FOXY styringen i en salon udformet i 3 akter og en epilog.

I. AKT

På den lille Reaktorscene møder vi det fordoblede panel. Fire skuespillere, der repræsenterer fire andre tilstedeværende personer, der oplever at være misrepræsenterede i kunsten. De sidste fire måtte ikke selv tale, men sad blandt tilskuerne og kunne konferere direkte med den skuespiller, der repræsenterede dem, ved at hidkalde dem med en klokke. Skuespiller Peter Flyvholm nåede ikke til anden sætning i sit første indlæg, før klokken afbrød ham, og han hviskende i samtale med Eja, som han repræsenterede, rettede sin præsentation af "Eja" fra transseksuel til transkønnet.

De stereotype provokationer gik igen i flere af panelets indlæg. "*Hvorfor associeres tyk næsten altid med dum eller sjov, det er jo bare et neutralt ord?*", spurgte fx tykke "Frederikke", repræsenteret af Ene Øster Bendtsen. Samme pointe pegede både "Rasmus", repræsenteret af Elliot Crosset Hove, og "Amina", repræsenteret af Amira Jasmina Jensen. Rasmus har muskelsvind og oplever, at personer med et handicap typisk repræsenteres enten som en stakkel eller modsat som en inspiration. Amina er muslim med somalisk baggrund og oplever tilsvarende at blive repræsenteret enten som terrorist eller som en variant på 12-talspigen, en supermuslim.

At det afhænger af øjnene, der ser, viser sig, da "Amina" henviser til karakteren Sana fra den norske serie *SKAM* som et eksempel på en sådan supermuslim. "Rasmus" har modsat oplevet Sana som en vellykket repræsentation ud fra udtalelser af skuespilleren bag Sana, der selv har udviklet rollen og er glad for den. "Amina" mener ikke kun, det handler om skuespillerens oplevelse, men i dette tilfælde om den stereotyp, hendes karakter fremstår som. Mens panelet og publikum, der overvejende bestod af branchefolk, er enige om, at det primært handler om at være og fremstille mennesker, hældes der i salen til, at skuespil er netop det – at fremstille forskellige karakterer – mens panelet peger på, at nuancer går tabt i repræsentationen, når minoriteter fremstilles uden tilstrækkelig research. Hvorfor fremstilles transkønnede ofte af ciskønnede og hvorfor skal slanke skuespillere i fatsuit (helkropsdragt) illuderer tykthed, spørger panelet. Hvorfor hyrer man ikke bare en tyk person? Det handler om, at man sælger flere billetter, hvis der er kendte med, lyder et lakonisk svar fra salen, mens der også er røster, der fremfører, at branchen skal tage ansvar og sætte en samfundsmæssig agenda ved aktivt at opsøge og bruge både historier og skuespillere fra minoritetsgrupper.

BREAK – 2. AKT

"Tue Biering" forsøger at skærpe debattens fokus ved at udlevere rekvisitter til de fire repræsentanter, så de kan ligne dem, de repræsenterer lidt mere: en kørestol, et fatsuit, et tørklæde, nitteremme og blå hårfarve. Et par af parrene går med på provokationen for at vise "hvor åndssvagt, det er", mens "Amina" nægter: "*Det er jo som at blive pålagt tørklæde af en imam*".

Salen registrerer provokationen, men er mere interesserede i at spørge ind til det, mange opfatter som et snævert fokus på, at repræsentation skal ligne det, det repræsenterer. Overvejelserne går især på, om 1:1-repræsentation vil begrænse skuespillet og samtidig fastlåse identiteter. ”Frederikke” siger, at det for hende ikke handler om at ligne, men om at udfordre klicheerne, mens ”Amina” peger på, at det ikke er skuespillernes ansvar, men teatrenes og instruktørernes at få diversiteten frem.

BREAK – 3. AKT

Nu bliver ”Tue” til Troels og lader også panelet blive de skuespillere, de er, mens de fire repræsenterede får lov at tale for sig selv. Og det var der behov for. Eja oplevede det som ”ekstremt provokerende” at blive repræsenteret af en med et helt andet sprog for følelser, mens Rasmus synes, ”det blev lidt karikeret, og at Elliot var meget mere stille, end han selv ville have været”. Amina var vred over den privilegieblindhed, hun oplever i rummet. ”*I oplever aldrig det, jeg oplever*”, pointerer hun, mens Elliot er enig i, at repræsentation af minoriteter let bliver klichéfylt, fordi der er for lidt tid til forberedelse af roller generelt.

BREAK - EPILOG

Tue Biering opfordrer nu til at opløse panelet og tale sammen på kryds og tværs af rummet. Mad og drikke deles rundt og samtalen flyder lifligt, inden der rundes samlet af med refleksion over salonens form. Rasmus er positiv, da ”*hele setuppet viser, at nuancer går tabt i misrepræsentationen*”. Også i salen har formen haft effekt. For nogle er skuespillernes usikkerhed blevet en pointe i sig selv, der sætter spot på det kunstneriske ansvar for repræsentation og for at bruge alle typer historier og skuespillere. Andre tilskuere holder fast i, at direkte repræsentation kun er væsentlig i nogle genrer, mens Ene peger på, at ”*alt skuespil er fake, men jeg kan forstå trangene til at bryde klicheerne*”.

Dialog eller buh-råb

FIX&FOXY fik med den kunstnerstyrede salon skubbet den faglige debat om repræsentation ud i branchen. Konkretiseringen i form af den simultane tilstedeværelse af repræsenteret og repræsenterende synliggjorde forskellige aspekter af det komplekse emne og gjorde det åbent for en sober og lyttende dialog. Trods Tue og ”Tue”s indbyggede provokations-gearskifter var vi lysår fra stemningen i Bikubenfondens mere traditionelle salon om identitetspolitik, der blev afholdt på Sort/Hvid året før i forbindelse med forestillingen *Black Madonna*¹. Her fandt der ingen samtale sted, den druknede i buh-råb. På Reaktor var dialogen åben både for dem, der ønsker 1:1-repræsentation, for dem, der vil se alle nuancer, og for dem, der blandt publikum sidder fast i sin rolle som ”hvid, heteroseksuel mand med følelser”. Salonen kondenserede dermed i et andet format end det æstetiske FIX&FOXY særlige greb om kroppens empati som vej til undren og forståelse uden færdige svar.

Træder med bæven ind i Bierings univers

Skuespiller Ene Øster Bendtsen havde arbejdet med Tue Biering et par gange før, så hun kendte hans arbejdsform, da hun sagde ja til at medvirke i salonen som ”Frederikke”. ”Det er altid med lidt bæven, man træder ind i hans univers, for man ved jo, at han vil have en ud at skide. Han gider ikke regler, men det er selvfølgelig netop det, der er det sjove”, fortæller hun. Salonens tema er set

---

1) Der oprindeligt hed *White Nigger. Black Madonna*, men teatret fjernede halvdelen af titlen efter salonen. Reumertsalon: Kunstscenen i en identitetspolitisk tid (iscene.dk)

med hendes øjne fortsat aktuelt, men hun oplever også, at der skabes flere projekter med en bredere repræsentation, så der kommer andre historier på scenen og foran kameraet.

”Det var jo slet ikke en sag på den måde i 2019, så selvom tankerne ikke var fremmede for mig, var jeg ikke 100 % inde i emnet. Tues koncept satte repræsentation på spidsen, så jeg kom ud på dybt vand”, fortæller Ene Øster Bendtsen. Den oplevelse bundede ifølge hende i, at en del af konceptet var baseret på uvidenhed: *”Jeg blev kontaktet med kort varsel, der var en introsnak, men ingen prøver, og jeg havde kun en halv times tid sammen med den person, jeg skulle repræsentere, så jeg kunne godt mærke min egen uformåenhed i at fremstille Frederikkes budskaber på. Hun var nok ikke så tilfreds med mig”*. Skuespillernes manglende viden fungerede som en motor for salonen, både konkret i form af synlig rådvildhed og som en mere overordnet pointe om (mis)repræsentation.

Ene Øster Bendtsens medvirken i salonen gjorde hende skarpere på sine egne holdninger og de mange måder, man kan anskue emnet på: *”Man har et stort ansvar, når man fremstiller andre mennesker. Repræsentation er sindssygt vigtigt på scenen og i film, fordi man som mennesker forbinder sig til hinanden. Men vi skal også som spillere have en frihed, for essensen af skuespil er at fremstille noget, man ikke er. Man prøver jo med alle roller at forstå dem og den krop, de har, og jeg ville da dø langsomt, hvis jeg kun skulle repræsentere mig selv”* siger hun og opsummerer sit nuværende standpunkt således: *”Salonen ruskede op i os og vi skal blive ved med at tale om repræsentation, så det resonerer i os og gør os klogere, men vi må også være blide ved hinanden og tilgive. Det er nogle muskler, der skal trænes, og vi over os alle sammen i at blive bedre”*.

Et frenetisk frontier-epos

”If you want to kill an African story tell it in English”, lød sidste replik i *Dark Noon*, som spillede i scenerummet ved siden af Reaktor i maj-juni 2019. Tue Biering knytter med *Dark Noon* forbindelsen til *Come on, Bangladesh, just do it!* Begge forestillinger lader skuespillere fra andre kontinenter fremstille den hhv. danske og vestlige historie, men hvor fokus i 2006 var kritik af den globale kapitalismes åbenlyse effekter, arbejder Biering i 2019 med emnet fuldintegreret i det særlige bieringske greb på den identitetspolitiske dagsorden, der har udkrystalliseret sig stadigt tydeligere i Fix&Foxy's værker. Repræsentation er *grebet* i *Dark Noon* – som illustreret i forestillingen udgangsreplik.

”Western movies are boring”, siger en af de syv sydafrikanske skuespillere, der iscenesætter forestillingens settler-univers, der konkret bygges for øjnene af os i en højspændt *High Noon*-stemning, der har fået et lille drys af *Det lille hus på prærien*, en anden slidstærk mytologisk beretning om nybyggerens vej mod vest. Replikken falder i slutningen af forestillingen, hvor publikum har taget plads på scenen sammen med skuespillerne, der reflekterer forestillingen gennem deres barndomsminder og må formodes at fremstå som sig selv.

Det kedelige refererer til den repetitive fortælling, der fastholder den hvide races selvbillede og voldelige hævndelse af den stærkes ret. En anden af de syv skuespillere undrer sig således over, hvorfor hans forældre skærmede ham mod den apartheid, han var omgivet af som barn, men ikke mod de amerikanske westerns, som han oplever som et kulturelt udtryk for samme grundlæggende verdenssyn baseret på den stærkes ret.

Et råb om at åbne øjnene

Vold avler vold og skal bekæmpes med vold, må man altså konkludere? Den konklusion ligger snublende nær efter to timers mental, men især fysisk vold i et nådesløst univers fyldt med lidelse, behovstilfredsstillelse, angst og dødsdrift. Næveslag, tjære og fjer, kannibalisme, revolverskud som

svar på enhver uenighed, rå voldtægter og undertrykkelse af alle med anden kulør end den hvide, som spillerne holder ved lige i egne ansigter med store mængder kaolin.

Måske ligger der et svagt håb i de afsluttende replikker, hvor det også bekendtgøres, at enden er nået. Enden på Vesten, enden på romantiseringen. Måske ligger der et andet lille håb i de bidder af sydafrikansk kultur, der momentvis sniger sig ind i skuespillernes gestik, replikker og sange undervejs. Måske skal der ikke være et håb, men et råb? Et råb om at åbne øjnene og se den vestlige og den sydafrikanske historie fra andre perspektiver?

Desorientering som greb

”Når vi til sidst hentes ind for at sidde midt i hele det koloniale byggerod og raciale mismask, føles det netop, som om hele ens ubehjælpsomme forsøg på at finde et ståsted midt i repræsentationsdebat og repressionshistorie bliver effektivt kortsluttet”, skrev Monna Dithmer i sin anmeldelse i Politiken 18. maj 2019, der på linje med de fleste andre anmeldelser havde svært ved at orientere sig i *Dark Noon*'s univers.

Det var ikke en provokation at whiteface i 2019, men *Dark Noon* satte med grebet desorientering refleksioner om repræsentation i gang. Desorientering forstået som kompagniets brutalt-subtile måde at inddrage publikum på, hvor man først sanser det undersøgte med kroppen, og siden distancerer sig i refleksion.

En lignende oplevelse af rådvildhed havde Ene Øster Bendtsen – og til dels publikum – til Bikubenfondens visionssalon, der satte repræsentationsdebatten på spidsen. Her blandt andet ved at integrere ikke-skuespillere og deres historier og ved at lade skuespillere veksle mellem at repræsentere andre og sig selv, ligesom det også gøres i *Dark Noon*, hvor skuespillernes afslutningsdialog som sig selv giver en af nøglerne til at finde vej i forestillingens univers.

Artiklen er baseret på Kunstsalon Vision - De repræsenterede - Iscene udgivet på ISCENE 23. maj 2019 og anmeldelsen *Tue Biering vender verden på hovedet i sin højspændte western med sydafrikansk klang* udgivet i Berlingske 18. maj 2019 (ikke digitalt tilgængelig).

Anne Liisberg anmelder og medredaktør af Iscene.

---

2) <https://politiken.dk/kultur/art7177187/Hvem-bliver-egentlig-misbrugt-i-kontroversiel-instrukt%C3%B8rs-white-facing-western>